

ICOMOS HÍRADÓ

a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei

21. évfolyam - 2. szám

2013. április hó

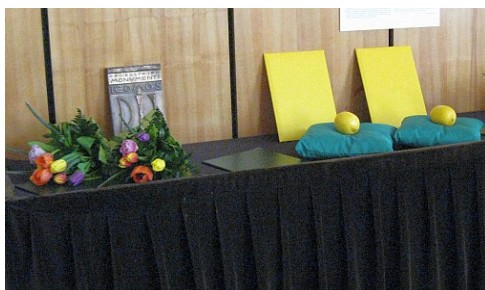
A TARTALOMBÓL

Műemléki Világnap – 2013. április 18.

Először osztottuk ki az ICOMOS Példaadó Műemlékgondozásért díját

ICOMOS Díjak – Műemlékvédelmi Citrom díjak 2013

Köztérmeújítási Nívódíjak 2013

A Nagytétényi Kastélymúzeum a római Campona területén

Emlékezzünk rá, hogy...
Rejtett évfordulóink

Rados Jenő-émlékérmét kapott Dr. Fejérdy Tamás

A BME Építészmérnöki Kar Tanácsa az idei Rados Jenő Emlékérmét Dr. Fejérdy Tamás építészmérnöknek ítélte, aki az Emlékérmét 2013. április 3-án a BME Nagytanácstermében ünnepélyes keretek között vehette át. Az elismerést az alábbi beszéddel köszönte meg:

Tisztelt Dékán Úr,
Tisztelt Kari Tanács,
Kedves Rados Márta,
Kedves Kollégák,
Kedves Barátaim!

Az első szavam a meghatott köszöneté. Hálásan köszönöm az Építészmérnöki Kar Dékánjának, az Építészettörténelmi és Műemléki Tanszék Vezetőjének és az MTA Építészettörténelmi és Műemléki Bizottsága Elnökének az együttes előterjesztését, az Építészmérnöki Kar Tanácsának pedig a döntést, amellyel a Rados Jenő Emlékérmét 2013-ban nekem ítélte.

Bevallom, nem könnyű úrrá lenni a feltörő érzelmeimen – úgy látszik, ez már a korról jár... Azt kell mondanom, hogy a teljesen váratlan jelölés, amelyre még álmomban sem gondoltam volna, már önmagában megrendítő érzést váltott ki bennem, tetézve azzal, hogy ilyen kiváló javaslattevők gondoltak rám ezzel az építészeti elismeréssel. Ami azonban még ennél is mélyebben érint, az éppen ennek az elismerésnek az elnevezése, vagyis az, hogy éppen Rados Jenő Emlékérmében részesültem. Az ő méltán legendás személye ugyanis számomra nemcsak legenda, hanem személyes ismeretség, munkakapcsolat révén olyan valóság is, amelyre mindig örömmel és egyfajta büszkeséggel emlékezem. Gondolom, valamennyiünk számára ismerős érzés ez a fajta büszkeség, amelyet nem saját érdem alapoz meg, hanem egy Nagy Emberrel való személyes kapcsolat.

Jómagam Rados Jenőt, az egykori legendás egyetemi tanárt abban a minőségében úgy mondom "történelmi okokból" nem ismerhettem, hiszen mire én 1965-ben elsős építészhallgató lettem, Ő akkor már 8 éve elhagyni kényszerült az Egyetemet. Sietek hozzátenni, hogy ez természetesen egyáltalán nem jelentette azt, hogy az akkori építészhallgatók nagy többségéhez hasonlóan ne tudtuk, ne tudtam volna, hogy ki Rados Jenő. Így utólag visszagondolva inkább úgy rémlik, hogy talán abban nem voltunk egészen biztosak, hogy hány Rados Jenő is volt vagy van, hiszen annyi mindenféle tevékenységének eredményébe ütközhattünk, s oly sokféle munkáját vehettük a kezünkbe – kéziratos jegyzettől vaskos tankönyvig. Számomra ma is lenyűgözően hat, hogy mindezek bizony egyetlen, fantasztikusan tehetséges, elkötelezett, szorgalmas, hihetetlen munkabírási embernek, vagyis az igazi és egyetlen Rados Jenőnek a munkái voltak. Hála Istennek az Ő életműve ma is itt van velünk – közvetlenül és egykori Tanítványain, azok munkásságán keresztül is.

Később, miután 1976-tól az OMF-nél, a Budai Várban kezdtem dolgozni, szóval kezdő műemlékesként szinte naponta elmenve a volt Pénzügyminisztériumnak a világháború után Rados Jenő tervei szerint helyreállított épülete mellett, mint gyakorló műemlék-helyreállítót is tiszteltem Őt. Számos külföldi kollégát vezetve a várban, „ilyen volt-ilyen lett” fényképekkel is illusztrálva mutattam meg nekik ezt a házat, mint épület és környezete közötti harmónia megteremtését elérő helyreállítás bátor, ugyanakkor mégis finoman kiegyensúlyozott példáját.

Az OMF-ben először úgynevezett területi koordinátor voltam; Pest megye is hozzám tartozott és így jöhetett létre személyes találkozásom Rados Professor úrral. Igen, kitalálták, valóban a ráckevei Savoyai kastély évekig tartó helyreállítása kapcsán történt mindez. Röstelkedve vallom be, hogy először nagyon meglepődtem, de tényleg nem gondoltam volna, hogy – bocsánat a kifejezésért – a „Nagy Öreg” ilyen aktív feladatot vállal és végez. Hála Istennek, hogy így történt, ezzel ugyanis egyfajta kései és nem hivatalos formában, de mégis egy kicsit én is Rados tanítvány lehettem.

Már eddig is túl hosszan beszéltem, nem megyek hát bele szakmai részletekbe, de azt mindenképpen el kell mondanom, hogy ezek a találkozások nem csak a szakmáról szóltak, nemcsak Rados Jenő szakmai kiválóságát bizonyították.

Rados Jenő igaz embersége, személyes kisugárása azok számára, akik Őt ismerhették nem újdonság, akiknek ez nem adatott meg, azok számára viszont sajnós szinte lehetetlen azt hitelesen érzékeltetni. Nála kedvesebb emberrel ritkán lehet találkozni, ugyanakkor Ő, anélkül hogy bármilyen módon érzékeltette volna, mindig, minden körülmények között, mindenki számára „Professor” volt és maradt. Láthatóan és érezhetően mindenki tisztelte és szerette, pedig aztán semmi sem állt távolabb tőle, mint a bratyizós jellegű közvetlenkedés. Viszont kivétel nélkül mindenkit megtisztelt a figyelmével – még a hozzám hasonló zöldfülű műemlékest is. Ma is sajnálom, hogy a műemlékvédelemben eltöltött évtizedeim alatt később már nem adódott hasonló alkalmam a Rados Tanár Úrral való közvetlen együttműködésre.

Tisztelt Kari Tanács, Tisztelt Jelenlévők!

Kérem szépen elnéző megértésüket ezért a nosztalgizálásért, különösen amiatt, hogy túl sok szó esett magamról és méltatlanul kevés Rados Jenő nagyságáról. Az Emlékérem átvétele ráadásul óhatatlanul felveti bennem azt a kérdést is, hogy aki most azt átveszi, az valóban méltó lehet-e ahhoz, Akiről azt elnevezték? E tekintetben csak arra gondolhatok, hogy a Döntéshozók nem túl szigorúan méricskéltek ezt, hanem számomra megtisztelő nagyvonalúsággal döntöttek arról, hogy a magyar műemlékek és védelmük szolgálatában eltöltött munkás éveim száma talán képes volt valamennyire javítani a mérlegen. Ha jól értem, szerencsémre nem arról van szó, hogy a Rados Jenő Emlékérmét csak olyan valaki kaphatja meg, aki mindenben Őhozzá mérhető...

Még egyszer nagyon köszönöm tehát ezt a megtisztelő elismerést, amelyet, ha megengedik, a magam részéről olyan értelmű buzdításként is értelmezek, hogy nyugdíjas éveimben is próbáljam meg Rados Jenő professor úr – amúgy bizonyára utolérhetetlen – példáját követni.

Ezúton is gratulálunk a kitüntetéshez !

Műemléki Világnap 2013. április 18.

2013. április 18-án a pest megyei Vármegyeháza Dísztermében az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság, a Belügyminisztérium, az Emberi Erőforrások Minisztériuma a Pest Megyei Kormányhivatal és a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási Központ ünnepi ülés keretében emlékezett meg az idei jubileumi, harmincadik Műemléki Világnapról.

A Világnapi ünnepségre, majd az azt követő tudományos ülésre több mint kétszázan jöttek el, a megjelenteket a rendezvénynek helyt adó Pest megyei Kormányhivatal nevében Rosdy Tamás főigazgató köszöntötte.

A Világnap kerek évfordulója alkalmából Gustavo Araoz az ICOMOS elnöke írásban üdvözölte a megjelenteket, köszöntőjét Klaniczay Péter, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság alelnöke olvasta fel:

Kedves ICOMOS Tagok,
Kollégák, Magyar Barátaim!

Nagy öröm számomra, hogy a 30. jubileumi Műemléki Világnap alkalmából az ICOMOS nevében üdvözölhetem Önöket. Ez az évenként ismétlődő nagy hagyományú rendezvény látványosan fejezi ki az ICOMOS világméretű együttműködésének és tevékenységének egyre növekvő elismerését.

Tudatában vagyok, hogy az Önök Közép-Európai régiójában, és különösen az Önök hazájában a Műemléki Világnap rendezvénye a kezdetektől nagy jelentőséggel bír, sok esetben még nagyobb, mint a világ más tájain. Figyelembe véve a

magyarországi műemlékvédelem területén bekövetkezett változásokat, ezúton kívánok Önöknek nagyon hasznos, sikeres szakmai tanácskozást és rendezvényeket, melyekkel erről a csodálatos napról meg fognak emlékezni.

Gustavo Araoz
az ICOMOS elnöke

Az ünnepi megemlékezésre és előadásokra kormányzati intézményektől érkezett vezetőket, a rendezvény valamennyi vendégét Nagy Gergely, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság elnöke köszöntötte:

Tisztelt Helyettes Államtitkár Úr, Főigazgató Úr,
Főosztályvezető Asszony, kedves kollegák!

Már harminc éve, hogy bármi is történik április 18-án, a Világ a Műemléki Világnapot megünnepli. Mi is ezt tesszük, mert mi is érezzük ennek jelentőségét.

1982-ben kezdeményezte az ICOMOS, hogy egy jeles napon emlékeztessünk a Világ kulturális örökségeinek szakszerű megőrzésének fontosságára, népszerűsítésére. 1983-óta, immár harminc éve Magyarország is ünnepi ülés keretén belül tekinti át a helyzetet.

Az idei világnap számunkra különösen fontos esemény. Ismert a kulturális örökséggel kapcsolatos intézményrendszer átszerveződése, a szakemberek sorsa és helyzete. Mint minden civil szervezet, az ICOMOS is a közjót szolgálja - ez az, ami a közcél alapja. Ennek megvalósulását az ország intézményrendszere ösztönzi. Ezért bárhogy is formálódik egy rendszer, előbb-utóbb alkalmassá kell válnia a közjón alapuló közcél szolgálatára.

A Műemléki Világnap alkalom arra, hogy a bármerre is vetődött résztvevőkkel és partnerekkel együtt gondoljuk át a feladatokat és a lehetőségeket. A BM és a Forster Gyula Központ, valamint a Pest Megyei Kormányhivatal támogatásának köszönhető, hogy idén is ünnepi rangon tudjuk tanácskozásunkat megtartani. Az EMMI, több fontos terület gazdájaként szintén készséges partnerünké lett. A KIM házigazdánkat, a Pest Megyei Kormányhivatalt kérte fel képviselésére.

Ha a továbblépést keressük, akkor arra a készségre érdemes alapozni, amit minden szakmai és civil partner képviselt a világnapi programmal kapcsolatban. Nem a szervezőkön és nem a szakmai partnereken múltott, hogy a vári, rangos határon túli helyreállításokat bemutató kiállítás megnyitóját a közös törekvés ellenére nem sikerült programunkhoz illeszteni. A rangos kiállítás megtekintését konferenciánkat követően mindenkinek szívből ajánlom.

Választott helyszínünknek is üzenet értéke van, mint ahogy azt az előcsarnokban látható Pest megyei mustra kiállítás mutatja. A szétszabdalt örökségvédelem itt szakmailag is elismerésre méltó eredményeket tud felmutatni, aminek nem csak együttműködésen alapuló helyreállításait érdemes megismerni, hanem, azt is, hogy a belső kapcsolatok, a helyi működési rend hogyan tudja szolgálni a társadalmi célt.

Az itteni munka példázza közös feladatunkat, hogy örökségünket úgy mutassuk be, hogy ne csak a mi számunkra láttassa értékeit, hanem a kívülállókna is feltárja azt a többletet, amivel a helyi közösség hozzá járul a tágabb közösség - sőt messzebb menve - a világ kultúrájához. Minden kultúrát csak sajátosságaiért becsülnék. Minden közösség kötelessége saját értékeit megóvni és hitelesen megmutatni. Önbecsülésünk is ezt kívánja. Kívülállóktól, a helyi kultúrától idegen közösségtől ez nem várható el.

A kulturális örökségvédelem többet takar, mint a műemlékvédelem szó, de egy rosszul sikeredett tükörfordítás miatt itthoni értelmezése mindmáig számos félreértésre ad okot. Sokan, sokféleképpen értelmezik - van, ahol saját örökségként - amivel bármit lehet tenni - és van, ahol ideális örökségként - amit bármilyen idilli kép szerint tovább lehet építeni. Ennek következtében könnyen elterelődhet - és ha ez így van, akkor el is terelődik - a figyelem a hiteles, valóságos értéket őrző értékmentéstől. Még nagyobb veszély, hogy felépül egy hamis világ, amire messzebről csak mosolyogva tekintenek. Ennek a szemléletnek a következtében kialakulhat az a helyzet, amikor a leszármazottaink már nem tekinthetik magukénak azt a kulturális múltat, amit mi még saját örökségünknek láthatunk.

Ettől a gondolkodástól a gyakorlatban sokszor elüt az ún. gazdaságosságon alapuló 7-10 éves megtérülés vezérelte globalizációs világ trendjeihez igazodó befektetői szemlélet. Így születnek a környezetüktől független erőszakos, elévülésük után elbontandó épületek. Az eldobható épület így veszi át a hatalmat a történeti értékeket hordozó védelemre érdemes épületek fölött. Pedig a fejlesztést is össze lehet hangolni a műemlékvédelemmel. Azokat a helyeket persze megcsodáljuk, ahol sikerült az összhangot megteremteni. Lassan ébrednek rá, hogy az ingatlanfejlesztés számára is a történeti környezet hosszú távú értéket képvisel. Ismert, hogy ahol az erő, ott az igazság, ahol a pénz, ott az erő. A műemlékvédelemben soha nem volt pénz, sem itthon, sem külföldön, eredményei mégis voltak, amit sokszor pénz nélkül ért el. Gondozással, értő figyelemmel!

A műemlékvédelem erőtlenné válásának azonban más okai is voltak. A hivatalosságból származó többlet feladat mellett a kiforrott, elfogadott és tisztelt metodikán túl a rugalmasság, a partnerség erejét veszítette, a fokozatos széttagolódás eltávolította a partnereket egymástól. A táguló körök által kívánt új módszerek, a nagyobb léptékű gondolkodás a műemlékvédelemtől is

sebességváltást kívánt. A rendszerváltással a befektetők és a politika reakcióideje is megváltozott. A csapatmunka fokozatosan egyéni feladattá, egyéntől függővé vált. A rendszer nem bírta az ezzel összefüggő következtelenséget. Meg kell állapítani, hogy a kedvezőtlen folyamat lezárulásaként kialakult helyzetért valahogy mindannyian felelősek vagyunk.

Módszertanával és eredményeivel a magyar műemlékvédelem az egész világ csodálatát kivívta. Az itteni szakértelem legalább 150 évig mesterről tanítványára szállt. A folyamatos átalakulással megszakadt a lehetőség, hogy a bevált rendszer folytatódjon. Magva szakadt a folyamatnak.

A mai rendszerben különösen szükséges egymás lehetőségeinek és feladatainak megismerése, hogy meg lehessen teremteni a nélkülözhetetlen összhangot. A világnapi programnak is ez az egyik nem titkolt célja. Ehhez azonban a gazdátlan területeket is pontosan meg kell határozni. Csak így van lehetőség olyan megoldatlan kérdésekre is közösen megtalálni a megoldást, mint a nevelés, a partnerkapcsolat, a társadalmi kapcsolatok szélesítése, a szaktudás továbbörökítése, a képzés - a szakképzéstől a posztgraduális képzésig, a kutatás, a régészet lehetőségeinek kérdései, a tulajdonosokkal, a befektetőkkel, fejlesztőkkel való kapcsolat, vagyis a teljes felügyelet kérdése, az értékleltár, inventárium fontossága, az ösztönző rendszer megoldatlansága..... és még sorolhatnánk tovább.

A mai rendszer szerint elsősorban helyi szinten foglalkoznak műemlékvédelmmel. Összefogás szükséges az egységes szemlélet és követelményrendszer kialakítására. Ahol az utóbbi hónapokban elkopott a helyi szakértő erő, ott az újraépítés kérdésével is szembe kell nézni.

A kínaiak úgy tartják, hogy alvásakor a lélek a test fölött kering. Ezért az alvó embert nem szabad hirtelen felébreszteni, mert megakadályozzuk, hogy a lélek visszatérjen a testbe. Sokan úgy gondolták, gondolják, hogy az örökségvédelmet is fel kellett ébreszteni. Ez kicsit hirtelenre sikerült. Közös feladatunk, hogy minél hamarabb segítsük vissza a kulturális örökségvédelem riadt testébe tette kész lelkét.

Ehhez nyújthat segítséget ez a Műemlékvédelmi Világnap. Az összhang felébresztésének és egy kezdődő párbeszéd reményében köszöntöm az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság nevében a konferenciát és annak minden résztvevőjét.

A Világnap tiszteletére „Pest megyei Mustra” címmel tablókiállítás fogadta a vendégeket, ezzel is emelve az ünnepi nap szakmai súlyát.

A kiállítást rendező Pest Megyei Kormányhivatal nevében Nagy Gábor előadással köszöntötte a megjelenteket:

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Kollégák!

A legrosszabb beszédek szoktak mentegetőzésekkel kezdődni. Hogy például igen nehéz, ha Rosdy Tamás főigazgató úr után kell felszólalni, meg hogy ebben a szélsébesen változó környezetben nem egyszerű valami maradandót mondani. Ezeket most elhagynám, de azt kénytelen vagyok előhozni, hogy én mindig a másik oldalon, önök/köztetek ültem, én most is csak onnan tudok beszélni, az, hogy itt állok, csak azért van, mert a mikrofon is itt van.

A vendéglátók jogán, meg főigazgató úr szavait is továbbfűzve, most arról kellene beszélnem, hogyan is mennek a dolgok nálunk. De ezt valahogy, még az egykori bajtársaknak sem tudtam elmondani, mert mindig közbevágtak: „Könnyű neked, mert jó kormány megbízottad van.” Én ezt csendesen, de határozottan mindig megerősítettem, nem firtatván, hogy bizonyosan máshol

is vannak jó kormány megbízottak, kiegészítve azzal, hogy én még jóba is vagyok vele. Itt akár abba is hagyhatnám, mondván, nálunk ez így megy, csak hogy körbetekintve azért kicsit zavarosabb a kép.

Ez év elején úgy tűnt, mintha egy új magyar dráma színrevitelének részesei lennénk. A mondanivaló klasszikus, a megjelenítés modern. A díszlet dekonstruktív, a részletek szürreálisak. A színpad egyik sarka üres, ott vannak az üres státuszok, hátrébb egy emelt szinten, a másodfokon tétova alakok nézik a szövegek könyvet, de nincs számukra egy sor sem írva. Itt elébb nagy a szerelés, mert még az iktatóprogram sem nagyon működik. A sűgőlyuk tele van, és mindenki mást mond. A rendezőnek pedig egy másik rendezővel kell egyeztetni, mielőbb a szakmai irányítást megadhatná. Középen két szereplő áll. Az egyik megkérdezi:

- Mikor kezdünk?

- Hogy hogy mikor? Ez már az előadás!

Aztán lassan kezdtek rendeződni a dolgok. Úgy tűnik nagyszériás lesz az előadás.

Mindenki próbál a maga helyén megfelelni.

Itt a Vármegyeházán én csak négy dolgot kértem kormány megbízott úrtól. Hogy ugyanott, ugyanannyian, ugyanannyiért, ugyanazt csinálhassuk. És ezt szinte teljesen megkaptuk. Mindezt nem titkolt büszkeséggel mondhatom. És, mert kaptam egy kis plusz időt, elmondom a pontos nevünket. Pest Megyei Kormányhivatal Érdi Járási Hivatala Járási Építésügyi és Örökségvédelmi Hivatal. Hivatal, hivatal, hivatal. De nehogy beleessünk a materializmus ködös tévtanába, hogy a mennyiség, a mennyiség, ami aztán majd átvált minőséggé. Most 21 kelyen működik Örökségvédelmi Hivatal, ami több mint a korábbi 9, meg 7, de ez még nem garantálja a minőséget. Mert ahhoz kell még valami. Egy kis változás. Mondjuk 2 betű. Hivatal – hivatás. Csak az a hivatal lehet jó, ahol a hivatást lehet gyakorolni. Persze ezért tenni is kell. Nekünk három szabályunk van. Az első, az általános, gondolom ez mindenhol így van: szakmailag magas színvonalon, barátságosan, határidőre el kell végezni az ügyeket. A második, Tarnai Richárd kormány megbízott úrtól kölcsön vett mondat: „A józan ész használata nem tilos.” A harmadik, amit főleg én erőltetek: tilos fölösleges munkát végezni. Miért is fontos ez? Azért, hogy legyen idő a lényegre. Az igazi felügyelői munkára. Hogy előre meg lehessen beszélni a teendőket a tulajdonossal, a tervezővel, hogy ott tudjunk lenni a helyszínen, amikor kell. Hogy megőrizhessük az értékeket. És a hagyományokat. Ehhez persze jól jönne a felsőbb segítség is. A hézagmentes jogszabályi környezet, és mondjuk az egységes iratminták közzététele. Most 21 egység dolgozik ugyanazon, amit 1 is el tudna végezni, és akkor az 2100%-os teljesítménynövekedést eredményezne, amiről az ötvenes évek sztahanovistái még csak álmodni sem mertek. Tudom, ez csak egy kis részlet, de azt is tudjuk, hogy az ördög a részletekben van. És nagyon dolgozik.

Ezt a harmadik szabályt mi komolyan vettük, és így született meg az *Egy kis mustra...* kiadvány, a MOL támogatásának köszönhetően, immár második éve. És ez most a kiállított tablók is megtekinthető a Creaton segítségével.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

A mostani helyzetben, mikor kicsit homályosan látunk előre, kézenfekvő, hogy a múltra támaszkodva próbáljunk erőt meríteni. De hogyan is váltották egymást a magyar műemlékvédelem szervezeti stációi?

1957. Országos Műemléki Felügyelőség. „Igen, akkor régen, akkor még minden megvolt” sztereotip mondat, mikor két régi műemlékes elkezd beszélgetni. Igen, akkor minden együtt volt. Délelőtt tervezés, délután engedélyezés. Állami pénzekre szép munkák. És egy idő után ez a hatalomnak is jól jött. Szépen ki lehetett tenni a kirakatba.

1992. Országos Műemlékvédelmi Hivatal. A hatósági feladatkör megszerzése. Na, most akkor igazán erősek leszünk. Csak hogy az idea megbicsaklott. Még felügyelőnek hívtak, de már hivatalnokok voltunk.

2000. Kulturális Örökségvédelmi Hivatal. Az integrált örökségvédelem szervezete, amelyben a műemlékvédelmen kívül a régészet és a műtárgyvédelem is egyébe integrálódott. Szép és nagy ívű idea. Engem mindig zavart a kulturális jelző, vagyis az első szó. Bizonyosan pontosító kívánt lenni, hogy itt nem akármilyen örökségről van szó, de egyben kizáró is lett. Mert hol van az irodalom, a zene, az nem a kulturális örökség része?

A jelenlegi jogszabályi rendezés mindenesetre ezt a problémát a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal megszüntetésével egyszerűen megoldotta. Pontosabban átlépett rajta, amit egyesek

katasztrófának, mások újrakezdésnek mondanak. De mindez csak a forma. A szervezeti forma. Amely háttérbe szorítja a műemlékvédelem elkerülhetetlen szakmai katarziséját. Például Pannonhalma, ahol megtörtént a műemlékvédelem reformációja. Ez az igazi katarzisz. Persze Pannonhalma nem Pest megyében van, de számtalan kis Pannonhalma esetekkel találkozhatunk nap, mint nap. Ezért kellene ezt igazán megélni, értékelni, amihez persze helyzet kell, hozzáértő emberek és működő műemléki szervezet.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim, kedves Barátaim!

Nekem mindig nagy élmény volt az évenkénti Műemléki Világnap. Igazi ünnep. Mikor összejövünk, köszöntjük egymást, a szakmát, díjakat osztanak, beszédeket hallgatunk, meg előadásokat, amiket jó meghallgatni, együtt vagyunk, mindent meg akarunk beszélni, de kiderül, kevés az idő, meg a helyzet sem olyan.

Két évvel ezelőtt, mikor a Millenárison gyűltünk össze ugyanezen alkalomból, L. Simon László államtitkár úrnak volt két nagyon súlyos kijelentése. Az egyik, hogy elbeszélünk egymás mellett, a másik, hogy nincs érdekérvényesítő képességünk.

Aztán egy év múlva, tavaly, a Parlamentben, a pompázatos körülmények között megrendezett Műemléki Világnapon volt elnökasszonyunk végletesen harcias programbeszéde után államtitkár úr fölolvasta a kormányzó párt kultúrpolitikai téziseit. És akkor én igen megijedtem, mert ez már nem az egymás melletti elbeszélés minősített esete volt, hanem a kapcsolat megszakadása. És három nap múlva megszavazták a hárompolgármesteres törvényt.

A másik az érdekérvényesítés. Szeretném hinni, hogy ez nemcsak titkos kamarilla politikán keresztül történhet. Szeretném hinni, hogy a tisztességes, szakmailag hiteles, jól kommunikált munka is érdekérvényesítés. És szeretném hinni, hogy a mai összejövetelünk is az.

A helyzet nehéz, de nem reménytelen. Legalább is innen Pest megyéből, Magyarország közepéből nézve. És ha úgy tűnik, Virág elvtárs szavaival, hogy a helyzet egyre csak fokozódik, és már a békéért is harcolnunk kell, vegyük segítségül Balassi Bálint örökbecsű buzdítását:

„Vitézek! mi lehet
Ez széles föld felett
Szebb dolog az végeknél?”

De lehet, hogy nem kellene ennyire harciasnak lenni. Erre egyszer már ráfizettünk. Talán inkább Nagy László sorai:

„Létem ha végleg lemerült,
ki rettent a keselyűt!
S ki viszi át fogában tartva
a Szerelmet a túlsó partra!

Kedves Barátaim!

Ki viszi át a mi szerelmünket a túlsó partra? Csakis Mi! És remélve hiszem, hogy a túlsó part a mai napra a pesti Vármegyeházára költözött.

Köszönöm megtisztelő figyelmüket.

✱

A köszöntők és ünnepi megemlékezések sorát Szaló Péter területrendezési, építésügyi és örökségvédelmi helyettes államtitkár (Belügyminisztérium) *Új kihívások a műemlékvédelem területén*, valamint Benkóné Kiss Zsuzsa főosztályvezető (Emberi Erőforrások Minisztériuma) *Az örökségvédelem nemzetközi és határon túli aspektusai* címmel tartott előadása zárta.

Ezt követően, és a nap további programját adó tudományos ülést megelőzően került sor az idei ICOMOS-díjak, Műemlékvédelmi Citrom-díjak, és az idén először kiosztásra kerülő „Példaadó Műemlékgondozásért”-díj átadására.

A díjakat Nagy Gergely, az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság elnöke adta át, a laudációkat Arnóth Ádám, a bíráló bizottság tagja olvasta fel. 2013-ban két ICOMOS-díjat, két Műemlékvédelmi Citrom-díjat és három Példaadó Műemlékgondozásért-díjat ítelt oda az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság.

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága, a Bíráló Bizottság javaslatára
a Budapest, Szent Lukács Gyógyfürdőt

**a gyógyfürdő-együttes kiemelkedő és példamutató helyreállításáért
ICOMOS-Díjban részesíti**

A budapesti gyógyfürdők felújítási folyamatában példamutató fejezetet jelent a budai Szent Lukács Gyógyfürdő múlt év végén lezárult helyreállítása. A Lukács fürdő neobarokk architektúra mögötti épületegyüttese több évszázados spontán építési folyamat, középkori, törökkori, 19. századi, többféle rendeltetésű, illetve női-férfi épületrészek város- vagy labirintusszerű összeolvadásának eredménye.

Az épületegyüttes évtizedek óta műemlék, többször részlegesen fel is újították, értékei azonban a használók és a szakemberek számára is jórészt rejtve maradtak, az elmúlt években zajló műemléki felújítás megkezdéséig hatalmas területek álltak kihasználatlanul és romosan. Ugyanakkor a hajdani, ún. „Lukács atmoszféra” még ebben a leromlott állapotban is megmaradt. A Lukács rekonstrukció szakmailag azért emelkedik ki a többi, az elmúlt években lezajlott budapesti gyógyfürdő felújítások közül, mert itt, ezen az aránylag szűkös, zezugos térszerkezetű területen sikerült a legtöbb és legkorszerűbb pluszszolgáltatást megvalósítani, olyan tervezési koncepcióval, amely megőrizte a Lukács jellegzetes épületeinek helyről-helyre változó stílusát, bonyolult térszerkezetét és léptékét. Ugyanakkor a modern építészet lehetőségeinek kihasználásával, jó arányérzékkel fejlesztették az együttest. Az építészeti és műemléki koncepció biztosította a tudományos kutatások eredményeinek érvényre jutását és korábbi (török épületrészek, kádfürdők, kápolna, csempekabinok), illetve későbbi (elektromos kapcsolótér, modern lépcső, VIP kabinsor, stb.) műemléki értékeket kibontását.

A példamutató helyreállítás megvalósítására csapatmunkára, a jó építészeti koncepció, a tudományos megalapozottság és a szigorú szakmai felügyelet mellett a tulajdonos, a Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt. szemléletváltozására, valamint műemléki munkák kivitelezésében és fürdőépületek felújításában jártas kivitelezőre volt szükség. Úgy sikerült 21. századi szolgáltatásokat nyújtó, a Lukács atmoszférát is megőrző fürdőt varázsolni, hogy a felújítást folyamatos üzemmenet mellett, rendkívül rövid határidőn belül kellett elvégezni. Az I. ütemben végzett munkák közül a Nappali kórház, a Termálfürdő és a Wellness részleg megújítása, a II. ütem munkái közül pedig a kádfürdők műkö burkolatának megőrzése, a kádfürdő folyosók gépészeti vezetékeinek kiváltása-, a tetőre vezető modern lépcső felújítása, a „Szaunavilág” építészeti megfogalmazása, az uszodatéri homlokzatok felújítása, valamint a modernista ivókút helyreállítása külön említést érdemel. A fürdő kertje megújulása után méltán pályázhatna a Budapest legszebb kertje címre. Remélhetőleg a jó példa segíti, hogy a hajdan az együtteshez tartozó, kritikus műszaki állapotban lévő ORFI Kórháznak helyet adó Termál- és Nagyszálló felújítása is hamarosan megkezdődik. Akik alapvetően meghatározták a sikeres fejlesztést: a tulajdonos: Budapest Gyógyfürdői és Hévízei Zrt. (Szőke László, Éva Mariann, Borbíró Nándor, Bene Zsuzsanna, Kiss Imre, Tóth Előd, Hajós György és munkatársaik), a tervező: Ybl Tervező Kft (Takács Tibor, Beke Csilla, Bujdosó Győző, Bor Tamás, és munkatársaik), a kivitelező: Kalotherm Kft (Szabó Lajos, Varga József Griecs András, Szabó András és munkatársaik).

✱

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága, a Bíráló Bizottság javaslatára
**Pécs, Zsolnay Kulturális Negyed és Zsolnay-mauzóleum
együttesét**

**a különleges értékű ipari együttes kiemelkedő és példamutató hasznosításáért,
helyreállításáért és revitalizációjáért**

ICOMOS-Díjban részesíti

Évtizedek óta várt helyreállítás valósult meg Pécsen: olyan komplex beruházás, amely összetettsége és nagyságrendje (35.000 m², 33 épület, ebből 16 műemlék) miatt aligha jöhetett volna létre az *Európa Kulturális Fővárosa* cím és programsorozat égisze nélkül, amelynek legnagyobb szabású eleme volt. A beruházás egyik legdicséretreméltóbb aspektusa azonban éppen az, hogy nem készült el 2010-re, csak egy évvel később, vagyis hogy a beruházó – Pécs Város Önkormányzata – nem kapkodta el a „soha vissza nem térő alkalmat”, kellő időt engedve a sokféle kihívást jelentő feladat kellően átgondolt előkészítésére és méltó színvonalú kivitelezésére.

A projekt másik legfőbb erénye, hogy a szokásos „barnamezős” beruházásokkal ellentétben sokoldalú, jellemzően közösségi és azon belül is elsősorban kulturális funkciót adott a helyszínnek, azt az oktatás és közművelődés szolgálatába állítva (egyetemi művészeti karok, bábszínház, kávézó, kiállítóterem, turisztikai központ, üzletek, szálláshelyek, koncertterem), amelyek együttesen biztosítják azt, hogy az egykori gyár mára pezsgő léletté válhatott.

Kiemelendő a történeti és új épületek, valamint a múzeumbelső egyenletesen magas színvonalú kialakítása (MCXVI Kft. Herczeg László, Csaba Kata, Pintér Tamás vezető tervezők, kivitelező: Reneszánsz Zrt. és Magyar Építők Zrt.), amelyek a Zsolnay család örökségéhez méltók, s azt egyúttal kellőképpen reprezentálják.

Az összetett műemlék-együttes jellegzetességét adja a helyszínen gyártott kerámiaelemek sokféleségének jelenléte külső és belső terekben egyaránt – ezek restaurálása és bemutatása önmagában is figyelemre méltó. Egyedül a gyárhoz szervesen kapcsolódó, annak hangulatát egykor meghatározó történeti kert műemléki felfogású helyreállítására lehetett volna jobban törekedni.

A gyárral szemközti domboldalon található Zsolnay-mauzóleum és környezete színvonalas helyreállítása (tervező: Müller Mária) szervesen egészíti ki a valóban városnegyedet képező „gyár-campus” mértékadó revitalizációját.

A Pécs, Zsolnay Kulturális Negyed és Zsolnay-mauzóleum együttesének hasznosítása és helyreállítása kitűnő példa a műemlékek tulajdonosai, hasznosító, használói számára elhagyatott iparterületek revitalizációjára, bizonyítva a barna mezős beruházások páratlan lehetőségeit.

✱

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága, a Bíráló Bizottság javaslata alapján

**Műemlékvédelmi Citrom-díjat kapott
a Kölesd, Felsőhídvég-pusztai Hiemer–Jeszenszky-kastély**

az értékes épület elhanyagolásáért, különös tekintettel végveszélyben lévő falképeinek állapotáért

A felsőhídvég-pusztai Hiemer–Jeszenszky-kastély siralmas állapota az évek során beérkezett jelölések közül talán az értékpusztulások egyik legmegdöbbentőbb példája. Az együttest 1760 körül építtette Hiemer Ignác, székesfehérvári kereskedő Fejér megye alispánja – az ő idejében, valamivel később készült a lakóépület rokokó kifestése is. Az uradalmi központot a 18-19. század fordulóján építtette ki Hiemer Ignác. A 20. század első negyedében (1908, 1918) a három legfontosabb helyiségben a korábbi falképeket feltárták és kettőben restaurálták. Az utolsó tulajdonos báró Jeszenszky Ilona, illetve férje, Bernáth Béla volt. Az államosítást követően a majort az Állattenyésztési Kísérleti Gazdaság kezelte, a restaurált falképeket 1950 után lemeszelték. A falképeket már 1908-ban megismerte Éber László, a Műemlékek Országos Bizottsága (MOB) előadója, de a művészettörténeti irodalomba csak lemeszelésüket követően – fényképek alapján – kerültek be. A falképek a későbbi átfestések alatt helyenként még ma is láthatók. A kastély körüli gazdasági épületek teljesen elpusztultak.

A becses épületegyüttes helyreállítását évtizedeken át tervezték, de a tervek közül egy sem valósult meg. Ma az egész uradalom erősen pusztulófélben van, sorsa reménytelennek tűnik. A terület tulajdonosa, a Dalmandi Mezőgazdasági Zrt., amely az ország egyik legnagyobb és legismertebb mezőgazdasági nagyüzeme. A vállalkozás bizonyíthatóan rossz gazdája a műemlékileg kiemelt együttesnek. A tulajdonos láthatóan semmit nem tesz a birtokában lévő, európai jelentőségű műemlék és faliképeinek állagmegóvása, a becses építészeti emlék helyreállítása ügyében. 2011 októberében a Dalmand Zrt. a műemléki park növényzetének egy részét kivágatta, és az ajkai erőműnek adta el. A kiirtott részen ma már csupán a magában álló Szentháromság-szobor alapján következtethetünk, a kastély és birtok egykori fényes múltjára.

A Citrom-díj „adományozásával” fel kívánjuk hívni a hazai közvélemény figyelmét az értékek pusztulására, egyúttal ösztönözni kívánjuk a tulajdonost, hogy legalább az állagmegóvási munkákat végezze el.

A felhaborító elhanyagolásért, a hasznosítás és helyreállítás hiányaért – különös tekintettel a végveszélyben lévő falképekre – az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság a Kölesd, felsőhídvég-pusztai Hiemer–Jeszenszky-kastélyt Citrom-díjban részesíti.

✱

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága, a Bíráló Bizottság javaslata alapján

Műemlékvédelmi Citrom-díjat kapott a Budapest V. kerület, Hercegprímás u. 5.

az értékes épületnek a hasznosítása ürügyén történt bontásáért

Tipikus példája annak, hogy a sok bába között elvész a gyermek: egy épületet lebontottak a pesti belváros kellős közepén, a Szent István Bazilikától egy sarokra, hogy helyére szállodát építsenek. A lebontott épület Pollack Mihály tervei alapján 1836-ban épült, 1870 körül koraeklektikus stílusban átalakították, majd 1988-ban helyreállították. Sem a világörökségi zóna, a műemléki jelentőségű terület, sem a szomszéd műemlék ház miatti műemléki környezet, sem a kerületi utcakepi védelem, sőt az V. kerület szabályozási terve sem volt elegendő az épület életben tartásához.

Esetünkben a hazai épített örökség és az „ingatlanfejlesztés” építhetőség által is felügyelt viszonyának szinte összes betegsége diagnosztizálható. A korábban megtartandónak tervezett első traktusból csak a megtámasztott homlokzatot őrizték egy darabig, mint egy Patyomkin falat, ami mögött felépülhetett a tekintélyes méretű új szálloda szerkezete, majd az eredeti homlokzatot is eltüntették, mivel - természetesen szakértői véleménnyel alátámasztva - közben életveszélyessé vált. ***Az előkészítés időszakában elmaradt anyag és szerkezetdiagnosztikai vizsgálatok megállapíthatták volna, hogy a többszörös át- és ráépítést megélt műemlék milyen mértékű beavatkozást tesz lehetővé.***

Ezután megkezdődött a lebontott épület homlokzatának újjáépítése, „természetesen” vasbetonból, hiszen olcsóbb az eredetivel elvileg azonos geometriai méretekkel való rekonstruálás a különösebb szakértelmet nem kívánó beton, vagy műanyaghab alkalmazásával, mint az élőmunka-igényes hagyományos anyagokkal.

Az örökségvédelem terén nemrégiben bekövetkezett változások hatására, vagy ellenére a hasonló esetek azt a kialakuló közvélekedést erősítik, hogy a megszűnt Kulturális Örökségvédelmi Hivatal hiányában nincs már „akadékoskodó” hivatalnok, megkönnyítették és egyszerűsítették a befektetők dolgát: csak életveszélyesnek kell nyilvánítani valamit, és az életveszély előzetes engedély nélkül is elhárítható, azaz le lehet bontani az új épület helyét elfoglaló régit, és így a hasznos színterület akár meg is duplázható.

A Citrom-díj adományozásával fel kívánjuk hívni a hazai közvélemény figyelmét az értékek pusztulására, amikor jogszabályokra való hivatkozással tűnik el egy épület a többszörös védettség ellenére a Világörökségi területről.

Az épület helyreállítása helyett a hasznosítás ürügyén történt, és az életveszélyre hivatkozó bontásért az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság a Budapest, Hercegprímás utca 5. számú épületet Citrom-díjban részesíti.

Példaadó Műemlékgondozásért Díj

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága a tavalyi Műemléki Világnapon jelentette be az új díj létrehozását, mellyel azt a műemléket fenntartó-gondozó személyt, szervezetet vagy közösséget kívánja elismerni, aki/amely színvonalasan és szakszerűen ápolja és gondozza a műemléket a maga fizikai valóságában, a használat módjával pedig megteremti a lehetőséget a műemlék által hordozott kulturális üzenet megismerésére, közösségformáló erejének kihasználására.

Idén három Példaadó Műemlékgondozásért Díj került kiosztásra:

Tápiószőlős Hollandi-ház

Az 1920 körül Török József által épített népi-szecessziós kúria építéstörténetéről szinte semmit nem talált a kutatás. A kúria feltehetően a szőlőbirtok fő épülete volt, mely az 1930-as években az uradalmi élet központja lett. 1945 után továbbra is a majorság központi épületeként szolgált. 1985-ben kapott az épületegyüttes műemléki védettséget, mégis az ezredfordulóra az akkor már magántulajdonú majorság épületei életveszélyessé váltak. A tetőzet, a födémek beszakadtak, könnyező házigomba támadta meg az épületet, végső pusztulás fenyegette. 2007-ben az új tulajdonos, a Ganz ÁSZ Kft lehetőséget látva a majorság felélesztésében, az eredeti funkció megtartásával közösségi-idegenforgalmi célra hasznosította az épületeket a villaépület megmentése érdekében.

Az épület környezete igazodik az eredeti állapothoz, a funkcióhoz. A mellette álló magtárból rendezvényházat, a melléképületből szálláshelyet alakítottak ki. A területen egy ökumenikus kápolna is épült.

A műemlék szakszerű helyreállítását követően a Tulajdonos komplex szemléletének köszönhetően alkalmas programmal és a hely eredeti funkciójához is illő, mai igényeket szolgáló ajánlattal tartja fenn a műemlék együttes iránti érdeklődést, visszaadva a településhálózatban elfoglalt hajdan volt rangot. Egy műemlék megőrzésének előfeltétele, hogy a helyreállítást követően a fenntartás, és az üzemeltetés az épület eredeti értékeihez alkalmazkodó szemléletet képviseljen.

A műemlék felújításáért, környezetének alkalmas megújításáért és az azzal összhangban lévő fenntartás szemléletéért az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság

Példaadó Műemlékgondozás díjban részesíti a tápiószőlősi Hollandi-ház üzemeltetőjét, a Ganz ÁSZ Kft-t.

A Díjat Ősz József ügyvezető, és Szedmer Szilvia műemlék felügyelő vette át.

*

Nagyapám háza mester-inas program

A Falufejlesztési Társaság dolgozta ki a „Nagyapám Háza” mester-inas minta programot a népi építészet iránt érdeklődő és elkötelezett középiskolások, egyetemisták, főiskolások számára. A program célja, a tradicionális építőmesteri munkák megismertetése, összehozva a népi építészet értékei iránt érdeklődő fiatalokat és azokat az építkezőket, akik a népi épületek állagmegóvását végzik. A Falufejlesztő Társaság képzési programja során kihaló félben lévő mesterségek szakismeretének továbbéltetése a cél. Fogadó mesterek és érdeklődő fiatalok kerülnek kapcsolatba egymással. A kiválasztott fiatalok mester-inas rendben 4 hetes képzésben sajátíthatják el gyakorlatban a népi építőmesteri technológiákat, a mesterek így adják át tudásukat a fiataloknak.

A régi mesterségek továbbörökítésért szervezett program megvalósításáért az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság

Példaadó Műemlékgondozás díjban részesíti a Falufejlesztési Társaságot.

A díjat Krizsán András, a Falufejlesztési Társaság elnöke, projektgazda vette át.

✱

Terény település-megújulási program

Terény Nógrád megye települése, ahol a településrend megőrizhette régi arcát. Számos épület a palóc vidék népi építészetére jellemző érték hordozója. A 2002-ben készült rendezési terv fektette le a helyi védelem alapjait, fogalmazta meg a településszerkezet, a településkép védelmét és ennek eszközszerét. Ennek alapján mind az újonnan épülő házak mind a régiek a település értékeit tisztelve, a jellegzetes építészeti jegyeket megújítva, illetve megőrizve épültek vagy újultak meg.

2004-ben 105 épület került helyi védelem alá. A lakosság a megkötéseket a rossz állapotú épületek felújítására elnyerhető pályázat révén nem kényszerként élte meg, hanem értékeik biztos védelméneként. Példaadó együttműködés alakult a tulajdonosok és az önkormányzat között. Az önkormányzat készítette a terveket, kivitelezetett, a tulajdonosok pedig gondozzák a felújított épületeket. Tudatosan olyan új funkciók kerültek a régi épületekbe, amelyek a helyben élő, hiteles ember tudásából fakadnak így a település kulturális élete, szellemisége is a régi értékek alapján sikeresen megújult.

A település értékmentő megújulása segítségével a hagyományos kultúra felélesztéséért és élővé tételéért az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság

Példaadó Műemlékgondozás díjban részesíti Terény község önkormányzatát.

A díjat Brozsó Andrásné polgármester, Fáy Dániel programvezető és Klenóczky Sándor műemlék felügyelő vette át

A Magyar Urbanisztikai Társaság és az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület idén is meghirdette a Köztérmegeújítási Nívódíj pályázatát. A Nívódíjat az arra érdemesnek talált megeújult közterek nyilvános pályázat keretében nyerhetik el, benevezhetők voltak az adott település arculatát befolyásoló, 2010. évtől kezdődően megevalósult, új, illetve értéknövelő módon rehabilitált, elsősorban központi vagy alközponti jelentőségű közterek, közparkok, sétálóutcák, üzletutcák.

Az eredményhirdetésre Mosonmagyaróváron, a 2013. április 17-19-én megrendezezt XIX. Országos Hild János Urbanisztikai Konferencia keretében került sor.

Köztérmegeújítási Nívódíjban részesült a

Budapest, X. kerületi Újköztemető főbejáratának közterület-megeújítása

Az Újköztemető főbejáratának színvonalas kialakítása a környezethez méltóan, példaértékűen történt. A megevalósult terv több szempontból is új minőséget jelent a közterület-megeújítás hazai történetében. Először fordul elő az, hogy Budapest Főváros Önkormányzata egy kerületi önkormányzattal együtt fogjon neki egy jelentős közterület megeújításának. A budapesti Újköztemető főbejáratának közterületének előkészítése és megevalósítása során az önkormányzatok által közbeszerzés során kiválasztott kivitelező a munkavégzés időtartama alatt folyamatosan biztosította a közúti közlekedés, tömegközlekedés és gyalogos forgalom feltételeit, a temető kiemelt látogatói időszakában is akadálytalan volt a látogatóforgalom. A munkában részt vevő négy tervező cég – a Partner Mérnöki Iroda Kft., az Innober-Wave Építőipari és Szolgáltató Kft., a Kasib Mérnöki Manager Iroda Kft. és Avant-Garde Építész Stúdió Kft. –, valamint a kivitelező Magyar Aszfalt Kft. mintaszerűen összehangolt munkája olyan eredményt hozott, amely jól reprezentálva az összefogás erejét, hatékonyságát, várhatóan a nagyobb terület presztízsének lényeges megeújítását hozza magával Budapest egyik leglátogatottabb területének környezetében.

Köztérmegeújítási Nívódíjban részesült a

Budapest, XIII. kerületi Országbíró lakótelepének közterületi felújítása

Budapest XIII. kerületének közterület-fejlesztési és zöldfelület-alakítási munkája évek óta igen látványosan bizonyítja a körültekintően és kreatívan végzett, széles összefogással megevalósított stratégiai és operatív tervezés eredményességét. A főváros jelentős közlekedési tengelyének számító Béke út tőszomszédságában fekvő Országbíró lakótelep megeújult közterületein megtorpan a hatalmas járműforgalom. A gyalogos tengely egyszerűségében is elegánsan, letisztult megeoldásokkal vezet át a városközponttól a lakóterületi funkciók felé, és minden bizonnyal a széleskörű részvételi tervezésnek is köszönhető, hogy a területen a korábbi autósordák helyét zöldterületek, parkberendezések, üldögélő sziklák, csobogók vették át. A felületek ritmusát a burkolóelemek mérete adja, a korszerű, kiválóan megevalasztott köztéri bútorzat pedig nagymértékben hozzájárul ahhoz, hogy az ott élők évszaktól függetlenül birtokba vehessék a teret, a pályázat címének megefelelően lakóparkká varázsolva a korábbi lakótelepet. A lakónegyed közterületeinek megeújítása a Kert-Szín-Vonal Kft. tervei alapján, a Parkfenntartó Kft. kivitelezésében valósult meg. Kiemelésre méltó ezen belül a vezető tervező, Gábor Péter tájépítészmérnök személyes teljesítménye is.

Programajánló, előzetes, hírek:

Az Iparművészeti Múzeum az idei Múzeumok Majálisa rendezvényén örömmel várja az ICOMOS tagokat a Magyar Nemzeti Múzeum kertjében felállított, az Iparművészeti Múzeum főépületének rekonstrukcióját bemutató sátorba, valamint az ehhez köthető két programra:

1. Dr. Takács Imre főigazgató- Iparművészeti Múzeum és Vikár András DLA építész, irodavezető- Vikár&Lukács Építéstudió Kft. vetítettképes előadása- **A nagy kicsomagolás - az Iparművészeti Múzeum megújulása** címmel Nemzeti Múzeum Pollack-terem 2013. május 11-én 13-13.40-ig
2. **A jövő ígérete** címmel az Iparművészeti Múzeum rekonstrukciójának tervezői tartanak vezetést. A vezetések a Nemzeti Múzeum kertjéből, az Iparművészeti Múzeum sátrától indulnak 2013. május 11-én, szombaton 10.30-kor, 13.45-kor és 16.00-kor. A túravezetők: Vikár András DLA Ybl-díjas építész, Gál Árpád vezető tervező, Bencsik Tamás építész – Vikár&Lukács Építéstudió Kft és Hartmann Gergely építész – Iparművészeti Múzeum
Az egyes kirándulások az Iparművészeti Múzeum elkészült rekonstrukciós engedélyezési tervének különböző aspektusait mutatják be, lehetőség nyílik az engedélyes tervek és a látványtervek megtekintésén túl a múzeum épületében tett séta során a valós terekben megfigyelni, pontosabban a szakavatott vezetők magyarázata alapján elképzelni a tervbe vett építészeti, muzeológiai változtatásokat és a műemléki helyreállítás finomságait.
A vezetés tagjaink részére, érvényes ICOMOS tagsági kártyával, ingyenes.

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság és a TIT Bugát Pál Egyesület ebben az évben is meghirdeti a Román András Műemlékvédelmi Nyári Egyetemet.

Az idén 43-ik alkalommal megrendezésre kerülő Műemlékvédelmi Nyári Egyetem

Témája: Műemlékvédelem – Fenntarthatóság, Megőrzés és Hasznosítás
Dátuma: 2013. június 27 – július 3
Helyszíne: Hotel Nomád, Síkfőút (Noszvaj)
Nyelve: magyar és angol (szinkrontolmácsolás a rendezvény teljes időtartamára)

A nyári egyetem a Magyar Építész Kamara, a Budapesti Műszaki Egyetem és a Leuveni Katolikus Egyetem Raymond Lemaire Intézetének szabadon választható akkreditált képzése. (A nyári egyetemnek a MÉK akkreditációs bizottsága 2012-ben 7,5 pontot ítelt).

Részvételi díjak:

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság az NKA támogatásának köszönhetően a résztvevőket jelentős kedvezményrel megállapított díjak mellett biztosítja. A részvételi díj magába foglalja az előadásokon és a két szakmai tanulmányúton való részvétel, valamint a szállás és az ellátás (napi háromszori étkezés) költségeit. (A részvételi díj nem tartalmazza a nyári egyetem helyszínére történő oda- és visszautazás költségeit).

Elhelyezés - részvételi díj: 2013. május 25-ig történő átutalással:
4 személyes faházban: 42.000 Ft/fő vagy 150 Euro/fő
2 vagy 3 ágyas szállodai szobákban: 46.000 Ft/ fő vagy 160 Euro/fő

2013. május 25-től június 25-ig történő átutalással:
4 személyes faházban: 45.000 Ft/fő vagy 160 Euro/fő
2 vagy 3 ágyas szállodai szobákban: 48.000 Ft/ fő vagy 170 Euro/fő

Átutalás:

A részvételi díjat az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesület
OTP Bank NyRt-nél (H-1052 Budapest, Deák F. u. 7-9.) vezetett
1170 5008 2009 5785 0000 0000 számú bankszámlájára kérjük átutalni

Nemzetközi utalás esetén kérjük megadni:

IBAN: HU66 1170 5008 2009 5785 0000 0000 BIC (SWIFT) kód: OTPVHUHB

Az átutalás közlemény rovatában kérjük a „nyári egyetem részvételi díj” szöveget feltüntetni!

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság ebben az évben is pályázatot hirdet a Hallgatók Fórumán elhangzó kiselőadások tartására, melyre a nyári egyetem témájához kapcsolódó 8-10 perces kiselőadásokkal lehet pályázni. A beérkezett pályázatokat az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság elnöksége bírálja el és választja ki, figyelembe véve a beérkezés sorrendet is.

Jelentkezés:

A 43. „Román András” Műemlékvédelmi Nyári egyetem Jelentkezési lapja letölthető az honlapunkról

http://www.icomos.hu/?nyelv_id=1&menu_id=310&mod=menu_tart&menu_cim=Rom%E1n%20Andr%E1s%20M%20FBeml%E9kv%E9delmi%20Ny%E1ri%20Egyetem%202013.&menu_szint=1

Programja letölthető:

http://www.icomos.hu/?nyelv_id=1&menu_id=310&mod=menu_tart&menu_cim=Rom%E1n%20Andr%E1s%20M%20FBeml%E9kv%E9delmi%20Ny%E1ri%20Egyetem%202013.&menu_szint=1

Kérjük a jelentkezési lapot a kedvezményes részvételi díj fizetésének határidejéig, de legkésőbb 2013. június 25-ig eljuttatni az ICOMOS titkárságra email-ben: secretariat@icomos.hu és/vagy faxon: +36.1.2127615, és az adott határidőknek megfelelően a megfelelő részvételi díjat átutalni

*

Kedves Tagtársaink!

Ezúton is jelezzük, hogy idei éves rendes közgyűlésünk dátuma 2013. május 24-e, péntek, helyszíne a Nagytétényi Kastélymúzeum (1225 Budapest, Kastélypark u. 9 – 11), időpontja: délelőtt 10:00 óra. Határozatképtelenség esetén a megismételt közgyűlést ugyanitt, 10.30 órára tűzzük ki, mely a résztvevők létszámától függetlenül határozatképes. Közgyűlésünket a MOL támogatja.

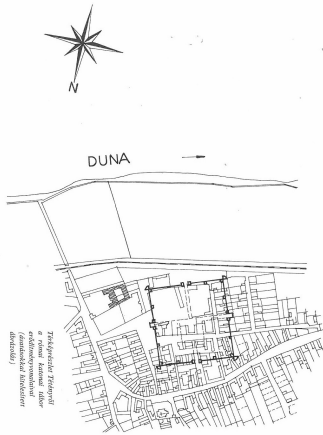
A 2013 április 18-án, a Műemléki Világnapon megtartott tudományos ülésünkhöz kapcsolódóan, mintegy folytatásaként kerül megrendezésre délután „A Műemlékvédelem jövőjéért” című konferenciánk.

A közgyűlésen csak azon tagtársaink bírnak szavazati joggal, akik tagdíjukat rendezték, ezért kérjük, hogy akik még nem fizették volna be 2013. évi tagdíjukat, azok legkésőbb a közgyűlésig tegyék meg azt.

Ismételten kérjük, hogy akiknek adataiban (név, cím, email-cím, telefonszám) időközben változás történt volna, azok jelezzék azt Titkárságunknak, hogy a változásokat átvezethessük a saját, és a párzsi nyilvántartásokban, ezúton is köszönjük ezzel is elősegítik a gördülékenyebb kapcsolattartást !

A Nagytétényi Kastélymúzeum a római Campona helyén

1864. május 22-én Rómer Flóris, a hazai műemlékvédelem egyik megteremtője gőzhajón Tolnára utazott. Leírta jegyzeteiben a hajóból látottakat. Amikor erre járt, vasárnap volt.

„Vasárnapi lap volt kezemben, midőn erre utaztam, és kis sziget kellemében gyönyörködtem. A Duna sima, nyugszanak a malmok, az ég tiszta volt, előtérben a szép zöld mezőség, ezen az elszórt tanyák, faluk háttérben a meredek sárga partok, és simán lenyúló dombok alatt a borházak, tornyok, kastélyok minden fordulatra más kép”.

Így érkezett el Nagytétényhez, Camponához.

A villa rustica 2000 évvel ezelőtt a római limes egyik tábora volt, jelzi a hely fontosságát a Duna jobb partján. Ez Pannonia része, a dunai átkelőknél a védelmére is szolgált. Az 1880-as évektől napjainkig időnkénti ásatásokkal feltárták. Rómer Flóris 1870. szeptember 8-án írja jegyzeteiben, hogy a Tétényi plébánia udvarán római kövek vannak. Tudjuk, hogy a Dunában is van ezen a szakaszon. Már ebben a korban átkelőhely volt a Dunán.

1870. szeptember 8-án reggel ráakadtak a római castrumra és mellette egy mérföldmutatóra a Dunában. A római út jól látható.

A honfoglalás után a Tétény nemzetségé a vidék. A Duna túlsó partja a hatalmas Csepel sziget Árpád fejedelemé, később királyi vadászterület lett. A Tétény nemzetség (Tehetem, Töhötöm) királyi rokonság, 1279. júliusban itt volt a Tétényi Országgyűlés (Kun László a király).

A középkori Tétény római adottságokra épül, a XIII. századtól az országközpont közelében. Fontos út és víziút. A római castrumot elkerülő főút mellé épült a gótikus eredetű templom (tornyának négy eredeti kis gótikus ablaka ma is látható). Ez volt a település közepe már akkor is. Ha Nagytétény főutcáján haladunk, a római katolikus templom közelében az út hirtelen „S” kanyarulatot ír le látszólag indokolatlanul. Pedig komoly oka van ennek: a római tábor kerüli ki ma is.

A Tétényi család örökebe a XV. században Hédervári Lőrinc nádor lépett, és ő megerősítette a birtokközpontot a mai kastély helyén az 1400-as években a gótikus stílusban, korszerű igények szerint. Mezőváros volt ez időben Tétény.

A török harc nélkül elfoglalja. A mezőváros szinte elpusztul, a megerősített udvarház (a kastély elődje) a töröktől való visszavételkor súlyosan sérült. Buchingen Ferenc kapta vitézségéért ez után. Tőle 1716-ban Száraz György veszi meg Tétényt. Királyi személynök, 1733-ban váratlanul meghal. Száraz György halála után Grassalkovich Antal öröklő meg a kastélyt. A tétényi romok alapjait igénybe véve építi Grassalkovich Antal a mai kastély elődjét. Ő hozza rokonát, Rudnyánszky Józsefet Nyitráról, aki érdekházasságot köt Száraz Juliannával. Az eddig zárt négyszögű kastélyt átalakítják. (1743-1766). Ez már főúri igény szerinti barokk kastély.

1766 őszén írta le versben a rokokó kertet Dugonics

András kegyesrendi pap. Egy mulatságon volt itt jelen. Nem győzött álmélkodni a külföldi növények szépségén, gazdagságán, amit Bécsből is hoztak hajón. A zárt kert „tempénél” is jobb, sok görög

istenszoborral ékes (kertőrzők), nyírt buxusok, somsövények fal gyanánt, gyümölcsfák, citrom, narancs stb.

Rudnyánszky József halála után a felesége, Száraz Juliannáé lesz a kastély. 1784-től Batthyány József veszi bérbe. Ez időben József nádor is volt itt vendég. Száraz Julianna halála után 1798-ban az örökösök 3 részre osztják a kastélyt fallal. 1850-60 között a déli vaspálya társaság a teraszos kerten vezeti át a vasutat, így csak a felső terasz marad meg díszkertnek a támfalával és a sarkon lévő két toronnyal. A kettő között felezőben, középen lévő dísztorony is megsemmisült a díszlépcsőkkel együtt, a kerti szobordíszek nagy része is eltűnik. Kettő maradt, ezt ma is megcsodálhatjuk (Flora és Pomona) Az oroszlános díszlépcső oroszlánjai töredékesek, a föld alól kerültek elő. De ez eredeti szépségben látható. A díszkapu közelében a díszudvar záró falban lévő kora gótikus kápolna megsemmisült, a mai csak jelzés betonból. Ellenkező (Duna felőli) sarkon a volt Orangerie, alatta jégverem, az is csak egy jelzés.

1871-73 között Lőwy Mór bankár veszi meg a három részre osztott kastély két részét és egyesíti. A harmadik rész Pacassy árvaház lesz Vince apácanővérekkel. A Lőwy örökösök csődbe jutnak, ebből Keller Béla bankelnök menti meg a Dánira magyarosított tulajdonost. Dáni Géza műtörténész, résztulajdonos és Voith Pál javaslatára lesz a kastély nagy részéből múzeum a II. világháború után. A Pacassy rész egészségügyi intézmény volt a közelmúltig. Felújítását most tervezik. A kastélymúzeum 1970-re szakszerűen, a műemlékvédelem elvei szerint lett újítva. Ebben az időben barokk koncepció szerinti ÉK-i irányban eddig létező majorság helyén park épült, ahol eddig nem volt, de a kastélynak és a lakosságnak jó. Ma a kastély az Iparművészeti Múzeum kezelésében bütormúzeum. Nagyon szép, sok kiállítás és rendezvény helye. Így került most az Icomos Közgyűlés erre a történelmi helyre. A DNY-i emeleti ablakokon kitekintve a Duna ma is méltóságteljesen hömpölyög az ártéri erdők között, mint 2000 évvel ezelőtt. Azóta sok víz lefolyt a Dunán...

Örsi Károly

A „Balsorsú műemlékek” javára tavalyi megrendezett első jótékonyági buli után idén június 1-jén, Tündék napján második alkalommal várják a rendezők mindazokat, akik az eddigi évek hagyományainak megfelelően, adományukkal egy-egy műemlék sorsán kívánnak segíteni:

Kapunyitás este 7 óra - zárás hajnali 3 óra

Helyszín: Budapest VII., Király u. 9.

A jótékony adakozás a szakmai közösségépítést szolgálja.

Főtámogató: Dover Nyelviskola.

Non-stop nyitott táncparkett, tombola, jókedv.

Betétprogram: meglepetés!

Borok, húsítók, és zsíroskenyér extrákkal.

Ital, sütemény és kenyérré kenhető hozzájárulásnak mindannyian örülünk.

Közös költség egyezer forint per fő.

A szervezők

Ágostházi László DLA:

EMLÉKEZZÜNK RÁ, HOGY. . .

Május

- május 2.** **115 éve** (1898) nyitották meg ünnepélyesen a *szegedi Kass-szálló* épületét (Steinhardt Antal és Láng Adolf)
- május 3.** **120 éve** (1893) helyezték el nagy ünnepek között *Kecskeméten a Városháza* épületének (Lechner Ödön, Pártos Gyula) alapkövét
- május 5.** **100 éve** (1913) halt meg *Kallina Mór* cseh származású építész, neoreneszánsz stílusú köz- és lakóépületek alkotója, ill. társtervezője (pl. Budai Vigadó, Dísz-tér: volt Honvédelmi Főparancsnokság, Várbeli lakóházak, stb.)
- május 10.** **165 éve** (1848) született *Kauser József* építész, okl. építőmester, nagyon sok középület, templom (pl. Szent István bazilika befejezése, Újpest: római katolikus plébániatemplom, stb.) építője
- május 12.** **185 éve** (1828) kezdték el építeni *Esztergomban a Szent. Anna templom* épületét (J. B. Packh)
- május 14.** **175 éve** (1838) született *Myskovszky Viktor* építész, művészettörténész, szakíró, grafikus, az MTA levelező tagja
- 105 éve** (1908) született *Vákár Tibor* építész, Ybl- és Podmaniczky-díjas, műegyetemi oktató, képzőművész, sok műemlék épület (pl.: diósgyőri vár, Szombathely: Iseum és Székesegyház, stb.) restaurálásának részese
- május 16.** **265 éve** (1748) szentelte fel Padányi Bíró Márton veszprémi püspök *Budafokon a Szent Péter és Szent Pál kápolnát*
- 260 éve** (1753) helyezte el *Monostorapátiban a Nepomuki Szent János plébániatemplom* épületének alapkövét Padányi Bíró Márton veszprémi püspök
- május 19.** **110 éve** (1903) avatták fel *Szegeden a Nagyzsinagóga* épületét (Baumhorn Lipót)
- május 23.** **215 éve** (1898) halt meg *Krausz János* építőmester, aki sok egyéb mellett a Budapest. Deák-téri evangélikus. parókiát és templomot tervezte, de dolgozott Vácott és Székesfehérváron is
- május 24.** **215 éve** (1898) avatták fel ünnepélyesen a *budapesti Szent Rókus-kórház* épületét (Jung József)
- május 25.** **280 éve** (1773) szentelték fel *Szécsényben a római katolikus*, amit Hölbling János és Kayr Mátyás épített
- 10 éve** (2003) adták át ünnepélyesen a felújított *zsidó temetőt Sümegen*

május 29. **240 éve** (1773) helyezték el *Veszprémben a Nagyszeminárium* épületének (Fellner Jakab) alapkövét

Június

június 1. **100 éve** (1913) szentelték fel a *Budapest Városligeti-fasori református templomot* (Árkay Aladár)

június 4. **260 éve** (1753) szentelték fel a *Budapest Fő utca 88 alatt található Szent Flórián kápolna épületét* (Nepauer Máté)

80 éve (1933) szentelték fel a *Budapest Városmajori római katolikus templomot* (Árkay Aladár)

június 5. **240 éve** (1773) halt meg *Nietschmann János* építőmester, egri céhmester, aki egyebek közt az egri Ferences-templom homlokzatát alkotta, vagy ugyanott a minoriták templomának épületét fejezte be

június 9. **135 éve** (1878) halt meg *Szkalnitzky Antal* építészmérnök, egyetemi tanár, akadémikus, nagyon sok középület (pl.: Székesfehérvár, Arad, Debrecen: színház, Szeged: az Egyetem központi épülete, stb.) alkotója

június 10. **125 éve** (1888) tartották *Debrecenben az ún. „református Veres Templomban”* az avató istentiszteletet

június 12. **100 éve** (1913) halt meg *Tandor Ottó* építészmérnök, egyetemi tanár, aki előbb Steindl Imre munkatársa (Országháza építésének befejezése), majd műemléképületeket (pl.: ócsai és jáki templom) restaurált

június 15. **165 éve** (1848) született *Láng Adolf (A.Lang)* építészmérnök, aki Steinhardt Antallal társulva , ill. önállóan nagyon sok historizáló épületet alkotott (pl.: Pécs: Városháza, színház, Kassa: színház, Szeged: Hungária-szálló, stb.)

június 16. **100 éve** (1913) nyitották meg a budapesti *Széchenyi gyógyfürdő* épületét (Czigler Győző)

június 24. **100 éve** (1913) avatták fel ünnepélyesen *Marosvásárhelyen a Kultúrpalota* épületét (Komor Marcell - Jakab Dezső)

június 25. **225 éve** (1783) helyezték el *Kőszegen az evangélikus templom* alapkövét

június 29. **165 éve** (1848) szentelték fel *Kolozsvárott a Szent Péter-Pál templom* épületét (Kagerbauer Antal)

50 éve (1863) született *Giergl Kálmán* építészmérnök, a hazai eklektikus építészet kiemelkedő alkotója, aki előbb Korb Flórisal társulva (pl.: Zeneakadémia), majd önállóan nagyon sok jeles épületet (pl.: Budapest: Klotild-paloták, Szeged: víztorony, Budapest: Városligeti híd, stb.), lakóházakat, mauzóleumokat, középületeket alkotott

**ICOMOS Híradó,
a Magyar Nemzeti Bizottság közleményei**

Szerkesztőség: H-1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Levél cím: H-1535 Budapest, Pf. 721.

Telefon/fax: +36/1/212-76-15

E-mail: secretariat@icomos.hu

Honlap: www.icomos.hu

Kiadja az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottsága

Felelős kiadó: Dr. Nagy Gergely

Szerkesztő: Keller Annamária

HU ISSN 2062-4964 (Nyomtatott)

HU ISSN 2062-4972 (Online)

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság tagságával járó előnyök:

- informáltság a műemlékvédelem hazai és nemzetközi híreiről, eseményeiről, pályázatairól, ösztöndíjairól, stb. az ICOMOS elektronikus körlevelek, az ICOMOS honlap (www.icomos.hu), az ICOMOS Híradó és az ICOMOS News/Nouvelles ICOMOS révén
- ingyenes belépésre jogosító tagsági kártya a világ legtöbb múzeumba, műemlékébe, romterületére
- az UNESCO/ICOMOS Dokumentációs Központjának szabad használata

Az ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság pártoló Jogi tagja a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ, Budapest, Támogatója az EMMI